

A gyűjtő hangja

*Faludy Judit interjúja Vörösváry Ákos műgyűjtővel,
az Első Magyar Látványtár Alapítvány alapítójával*

FALUDY JUDIT: *Mit és hogyan gyűjtesz?*

VÖRÖSVÁRY ÁKOS: Csak olyasmit vásárolok, amivel később dolgozni is tudok: azaz egy bizonyos gondolat mentén elrendezni a műtárgyakat és azokat a közönségnek bemutatni. Úgy veszek tárgyakat, mint mások könyvet vagy hanglemezt. Elmegyek a műtermekbe: nézelődöm, válogatok.

FJ: *Kit tartasz igazán gyűjtőnek? Hogyan értelmeznéd magát a fogalmat?*

VÁ: A gyűjtő olyasvalaki, akinek hiányzik a saját szókinccse ahhoz, hogy kifejezze önmagát. Ezért idézetek után kutat, amelyeket X., Y., vagy Z. műveiben találja meg. Ezeket maga köré gyűjti és időről időre fel- és bemutatja. Idézetekben beszél. Ebben találja meg a „saját” hangját. A kvalitása abban nyilvánul meg, hogy mikor, kitől, hol és mit idéz. Ha valaki csak a sztárok idézeteit fűjja, hiteltelenné válik. Miért nem kutat olyan területeken, ahol felfedezhetné az új mesterek idézeteit? Itt mutatkozik meg az igazi választóvonal befektetés és felfedezés között. Mindig található felfedezésre váró művész. Közismert idézetekben beszélni modorosságot, közhelyességet jelent. A friss dolgok felfedezése mindenki számára egyformán megadatik, csak nyitottnak, előítéletektől mentesnek kell lenni hozzá, és a trendek majmolása helyett vállalni – ha van – a saját ízlést. Gyűjteményeink többsége nem tükröz egyéni szellemiséget, csupán a megfelelés görcsös igyekezetét. Túl fiatalon kezdtem el gyűjteni ahhoz, hogy bárminek is meg kívántam volna felelni. Ez az attitűd előnyömre vált. A művészekről elvárják az önálló szellemi világot, sajnos a gyűjtőtől ugyanezt nem követelik meg.

FJ: *Ismeresz kollégát, aki csak egy művésztől gyűjt? Lehet-e ez a gyűjtés rendezőelve?*

VÁ: Sokan csak a nagy nevekre mennek. A Látványtárban is „nagy neveket” láthatsz, mert mára nagy nevekké váltak. Amikor – 20–30 évvel ezelőtt – bekerültek a gyűjteménybe, még nem álltak a figyelem központjában. Időközben váltak azzá. Ter-

Fotó: Lugovai László

Az Első Magyar Látványtár Kiállítóháza és belső tere Tapolca-Diszelben

Anna Margit: A hóhér

mésztesen Moholy-Nagy és Gulácsy nagysága köztudott volt, jóllehet a piacon szerényen jegyezték a rajzaikat. Éppen ezért kerülhettek hozzám. A grafika máig „mostoha műfajnak” számít – amit szerencsétlenségnek tartok.

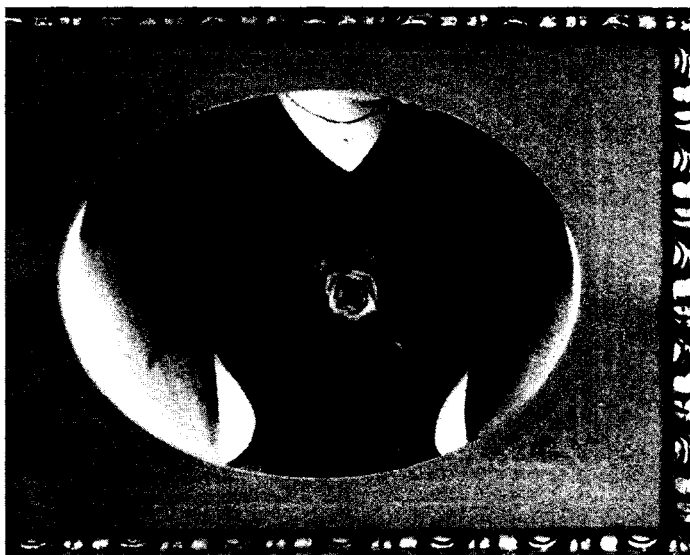
FJ: *Milyen szempontok alapján válsz meg a gyűjteményed egyes darabjaitól? Azért, hogy az árukból újabb műtárgyakat vásárolhass, vagy már nem kedvesek neked? Milyen a forgás?*

VÁ: Nem hiszem, hogy létezik olyan magángyűjtemény, amelyből ne kerülnének ki művek. Mint már említettem, szinte gyerekfejjel kezdtem gyűjteni. Ennek folyamányaként bizonyos műveket „kinőttem”. Aki éretten, felnőttkorban kezd gyűjteni, az hideg fejjel mérlegel, számolgat, az eszével felülbírálja felébredő vonzalmait.

Az ember bármit tesz, tanul belőle. Ki gyorsabban, ki lassabban. Ebből az következik, hogy ha „megtanultál” egy tárgyat, egy képet, azt már eladhatod, elajándékozhatod, úgylis a tiéd marad. Benned van. Persze az ember gyarló és ragaszkodik hozzájuk. S mint mondják: „Az ismételés a tudás anyja.” Kis túlzással állíthatom, hogy olyan mélységekig tanultam meg a Látványtár darabjait, hogy akár el is „dobhatnám” az egészet, akkor is az enyém maradna. Ez gyakorlatilag meg is történt, hiszen az EMLA (Első Magyar Látványtár Alapítvány) önálló jogi személy. Ami a miénk volt, az most már az „övé”. A gyűjteménnyel való munkálkodás viszont rám maradt. A kiállítások rendezése, azaz a *képes beszéd*. Beérem azzal, hogy egy-egy kiállításra kölcsönkérem a szükséges művet, illetve műveket. A Látványtár saját tulajdona vagy vissza kell adni a kiállítás után: egyre megy. Kihunyt belőlem a szerzési és a birtoklási vágy. Ez nem jelenti azt, hogy a mások által egy képért kifizetett több tízmillióból ne lenne kedvem több százmilliót érő gyűjteményt alapítani.

FJ: *Milyen tendenciák jellemzik egy-egy kiállítás kezdetét?*

VÁ: Inkább hadd meséljem el két kedves tervemet. Egészen a mai napig érdekelnek az olyan elhasználdott – másoknak talán szemétkébe való – tárgyak, amelyeket tulajdonosuk bizonyos segédesszközökkel, módszerekkel, javításokkal újra használhatóvá tett. Ezek polgári vagy paraszti kultúrából származhattak, mint például egy olló, egy fűrész, egy tányér vagy egy kaszakó. Mindezeket bársonyra fektetve állítanám ki, hogy ugyanazt a megbecsülést kapják a kiállításon, mint amit tulajdonosuk az évtizedek során rájuk ruházott. A másik régi tervem egy *Piros-fehér-zöld* (PFZ) című kiállítás, amihez bő tizenhét éve gyűjtöm az anyagot. Ennek a képei és tárgyai e három színt, illetve ezek

Gondos István: Tejjel-mézszel...

együtteséhez kötődő asszociációinkat idézik majd fel. Az ötlet teljesen véletlenül jutott az eszembe, mikor egy sümegi autószerelővel e három színre festettem be az autóm. Hihetetlen hatást váltottam ki vele az utakon. A rendszerváltással megjelentek a kisebb-nagyobb zászlók, matricák, feliratok, s igen gyorsan és sokféle formában elterjedtek.

FJ: Az egyik legutóbbi kiállításon Gross-Bettelheim Jolán fotóit és grafikáit láthattuk.¹

VÁ: Gross-Bettelheim Jolán² művészeti hagyatékának majdnem egésze a Látványtár gyűjteményében található. Az itt kiállított grafikáit úgy készítette, hogy előtte lefényképezte azokat a témákat, amelyek érdekelték. Vázlatfüzet helyett fotómasinával járta a várost. Ezek a fotók önmagukban is izgalmasak, és nagyon sajátos látásmódról tanúskodnak. Így kerülhetett a tárlat a Magyar Fotográfusok Háza Mai Manó Házába. Egymás mellett mutattuk be a fotókat és az azok alapján készült, sokszor különböző technikával készült grafikákat.

FJ: Mi vonz Gross-Bettelheim Jolánhoz?

VÁ: Csodálom és csodálkozom, ha a munkáit nézem. Felfedezés? Igen, ez esetben valóban ez történt. Fiatal szem kellett hozzá, valamint a spekulációnál nagyobb lelkesedés. Amikor felkínálták megvételre a hagyatékot, még a legelismertebb gyűjtőket sem lehetett rábírní, hogy társuljanak velem a horribilis összeg összeadásához. Nem érdeklődtek iránta, pusztán azért, mert addig nem jelöl-

ték ki Gross-Bettelheim Jolán helyét a művésztörténetben, hiszen a művész csak 1956-tól élt Magyarországon. Lassanként – 10 év alatt – sikerült megvásárolni a hagyatékot.

FJ: Kialakul-e dialógus a már halott művész és felfedezője között?

VÁ: A magányossága ragadott meg. Vadidegen környezetbe érkezett Magyarországra – maga is idegenként. Amerikában a hozzá írott levelekben Mr.-nek szólították. Olyannyira kivonult az úgynevezett művészeti közéletből, hogy azt sem tudták férfi-e vagy nő. A művek keménysége miatt gondolták férfinak. Tudatos döntésként nem írta ki képeire teljes nevét. Tiltakozott a nemi megkülönböztetés ellen a művészetben.

FJ: Voltál-e már mecénása egy-egy műalkotásnak?

VÁ: Gyakran rendeltem képet, egyszerre több művésztől is. Kereteket adtam és ebbe készítették el a munkáikat. Ezekre az alkotásokra azután elővételi jogot kötöttem ki. Megtörtént, hogy két hónap alatt megszületett egy mű, más két évig gondolkozott rajta. Swierkiewicz Róbertnek egy alkalommal vittem harminc-egynehány, tenyérnyinél kisebb elefántcsont lemezkét. Évek teltek el, már régen el is feledkeztem az egésztől, amikor Robi felhívott, hogy készen van a mű, amely a *Harmincegy kis szeráf* címet kapta.

FJ: Vallási téma irányította-e gyűjtésed tematikáját?

VÁ: Nem. A gyűjteményben található zsidó témájú mű, például Váli Dezső temetőrészletei vagy

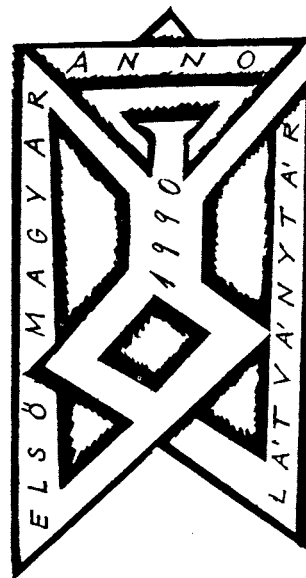
Swierkiewicz Róbert héber szövegmontázsokra rajzolt grafikái. A Zsidó Múzeumban rendezett *Diaszpóra (és) művészet* című kiállításra³ Gross-Bettelheim-, Moholy-Nagy- és Schnitzler János-képeket adtunk kölcsön.

A második világháború előtti, mára már klasszikussá vált művészek közül sok zsidó. Ma a Látványtárban sok kép van Anna Margittól, Farkas Istvántól, Moholy-Nagy Lászlótól, Barta Mária-tól, Barta Istvántól, Tróster Verától vagy Schnitzler Jánostól – akinek munkái ma alig fellelhetőek. A kortársak közül Fehér László munkáit említeném ebben a korántsem teljes felsorolásban. Sokszor eltöprengtem azon, hogy mennyi zsidó származású művész élt Magyarországon.

FJ: *Hogyan kerültek Diószelbe?*

VÁ: Új életre vágytam. A Csobánra kerültem először, a szőlőhegyre, éppen húsz évvel ezelőtt. Diószel a Csobánc lábánál fekszik. A hegyszomszédaink diószeliek voltak, így kezdtem el odajárni. A faluban találtam egy eladó, romos vízimalmot. Nem tudtuk, hogy miért vesszük meg. Valamire majd egyszerű jó lesz. Két évvel később született meg az Első Magyar Látványtár Alapítvány, és magától értetődött, hogy a romot kiállítóházzá alakítsuk.

Hosszú beszélgetések előzték meg az építkezést Mújdricza Péterrel, aki úgy tervezte meg az épületet, hogy megfeleljen a kiállításoknak. Bizonyos kiállításokat nem érdemes odavinni, másokat viszont csak ott lehet bemutatni a speciális térkialakítás s a „hely szelleme” miatt.

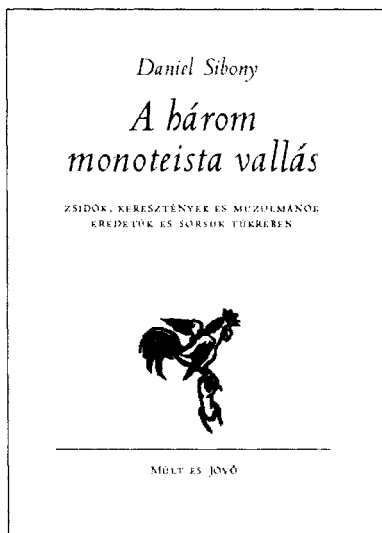
JEGYZETEK

- 1 J. Gross-Bettelheim műhelytitkai. Mai Manó Ház, Budapest. 2001. december 6–2002. január 31.
- 2 Gross-Bettelheim Jolán 1900-ban, Nyitrán született. 1919-1926 között Bécsben, Berlinben és Párizsban tanult. 1927-ben költözött az Amerikai Egyesült Államokba, Clevelandbe, majd 1937 és 1956 között New Yorkban élt. 1956-ban telepedett le Budapesten, de itt is, mint mindig életében, teljes félrevonultságban élt.
- 3 Magyar Zsidó Múzeum, Budapest. 1997. március–1998. március

A IX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra megjelenő könyveink:

2200 Ft

2300 Ft

1500 Ft